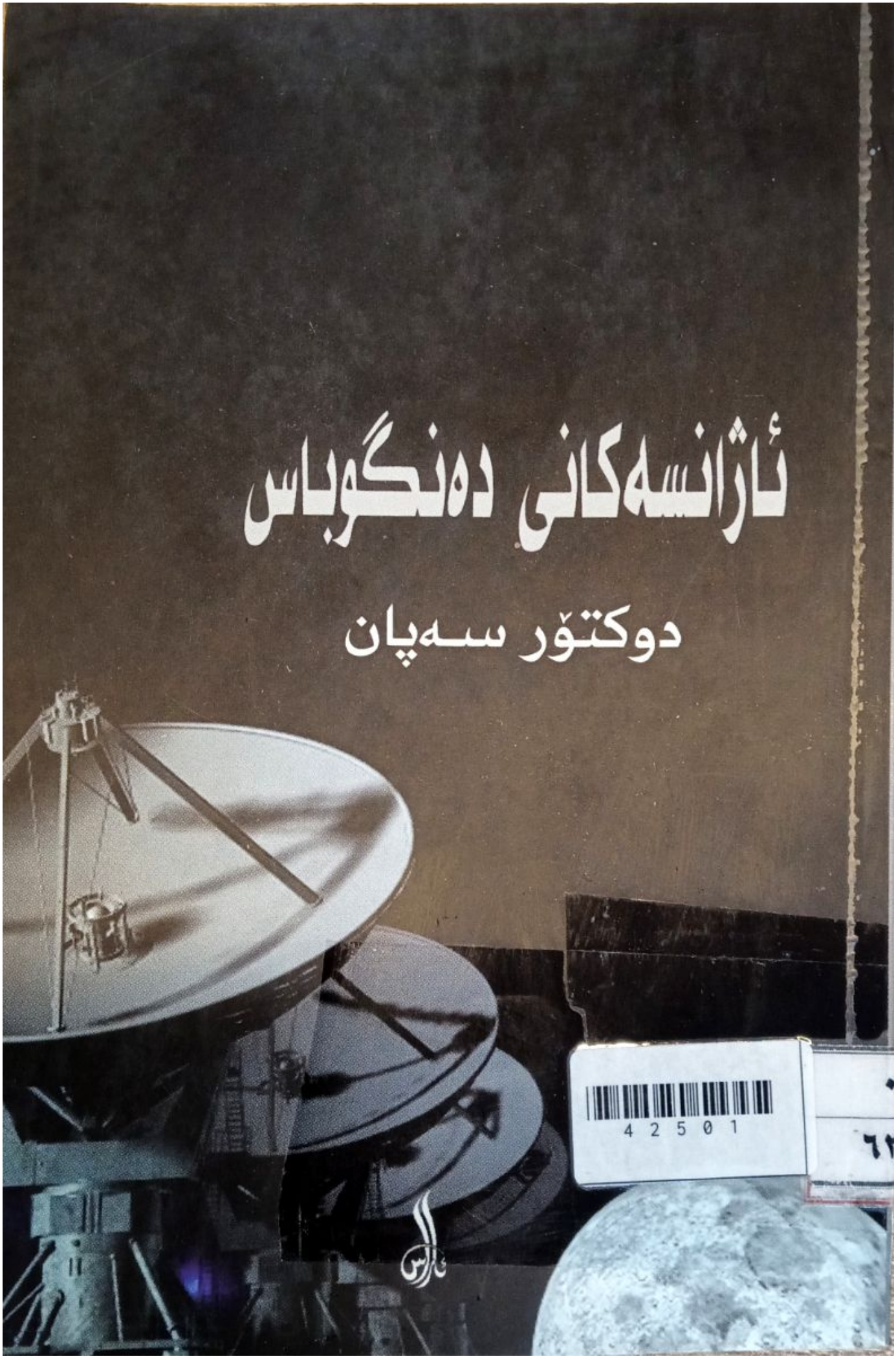
ئاژانسەکانی دەنگوباس

دوکتۆر سەپان

42501

Preview sample - page 1 of 6 - Soran University Academic Digital Library

کتێب: ئاژانسەکانی دەنگوباس
نووسینی: دکتۆر سەپان
بڵاوکراوەی ئاراس- ژمارە: ٥٠٥
دەرهێنانی هونەریی ناوەوە و بەرگ: ئاراس نەکردم
هەڵەگری: شێرزاد فەقێ ئیسماعیل
سەرپەرشتیی چاپ: ئاوڕدحمانی حاجی مەحموود
چاپی یەکەم، هەولێر- ٢٠٠٦
لە کتێبخانەی گشتیی هەولێر ژمارە (٨٨٩)ی ساڵی ٢٠٠٦ی دراوەتێ

Preview sample - page 2 of 6 - Soran University Academic Digital Library

پێشەکی

لە بەشی ڕاگەیاندنی پەیمانگای تەکنیکی هەولێر، پایزی ٢٠٠٤ گوتنەوەی وانەی ئاژانسەکانیان بە من سپارد. بۆ ئەوەی ئەم بابەتە بەڕێکوپێکی بڵێمەوە، دەبووایە خۆی بۆ ئامادە بکەم، بەڵام دیار بوو لە مەلزەمەیەکی بچووکی عەرەبی، هیچ سەرچاوەیەکی دی لەسەر ئاژانسەکان نەبوو. لەناو کتێبفرۆشەکانی هەولێریش هیچ سەرچاوەیەک نە بەزمانی کوردی، نە بەزمانی عەرەبی لەسەر هەمان بابەت دەست نەکەوت. ناچار بووم بەهۆی ئینتەرنێتەوە، بچمە ناو سایتەکانیان و لەوێوە زانیاری پێویست دەربهێنم. سالّی یەکەم بەم شێوەی سەردوە ڕۆیشت.

لە پایزی ٢٠٠٥ گوتنەوەی هەمان وانەیان دیسان بەمن سپارد. پاش نەوەی بۆم دەرکەوت، بەزمانی کوردی هیچ لەسەر ئاژانسەکان نییە و نەوەی هەیە لە چەند گوتارێک زیاتر نییە، بڕیارم دا کتێبێک لەسەر ئاژانسەکان بنووسم. پاش گەڕان و پرسیاری زۆر، سەربەست ئاکردیی برادەرم ناوونیشانی سایتی INETMEDIA.nuی پێم دا. ئەم سایتە بەزمانی سوێدییە، لینکێکی ئەم سایتە بەناوی: بەشی ئاژانسەکان، لەوێش ناوونیشانی زۆربەی ئاژانسەکانی ئەوروپا و جیهانی تێدا هەیە. زمانی سایتەکان، بەزمانیٰ ئاژانسی وڵاتەکە لەگەڵ بەزمانی ئینگلیزیش هەیە.

من پاش نەوەی دەیان کاتژمێرم لەو خوێندنەوە و زیاتر وەرگرتنی زانیاری لەسەر ئەم سایتە زانی، دەستم بەنووسینی ئەم کتێبە لەسەر ئاژانسەکان کرد. لەم کتێبە، جگە لەوەی باس لەو ئاژانسانە دەکەم، کە لە بەشی ڕاگەیاندنی پەیمانگای تەکنیکی هەولێر وانەکان دەڵێمەوە، باس لە

Preview sample - page 3 of 6 - Soran University Academic Digital Library

هەندێک ئاژانسی دیکەی دەوڵەتانی دراوسێ و وڵاتانی ئەورووپا و ئاسیا و ئەمریکاش دەکەم.

پێش ئەوەی باس لە ئاژانسەکان بکەم، لام باش بوو، لەبەشی یەکەم باس لە میژووی نووسین و پەیدابوونی کاغەز و ڕۆژنامە بکەم، لەگەڵ باس لە گرنگی پەیدابوونی ئاژانسەکان، لە بەشی دووەمیش باس لە ئاژانسەکان و هەیکەلی ئیداریان بکەم.

زۆر لە نووسینەکانی بەشی یەکەمم، لە ساڵی ٢٠٠٥ لە پەرتووکی (ژانرەکانی ڕۆژنامەوانی و میژووی چاپخانە ١٤٥٠-١٥٠٠) بڵاوکردبۆوە، بەڵام لەبەر نزیکی ئەو بابەتە و پێوەندی بەتینی لەگەڵ ئاژانسەکان، بەپێویستم زانی بەدەستکارییەکی کەمەوە، لەم کتێبە چاپی بکەمەوە، تاکو خوێنەر هەندێک زانیاری دەربارەی هەوڵەکانی نووسین و دروستکردنی کاغەز و پەیدابوونی زانکۆکان دەست بکەوێت. یانی پێش ئەوەی بچێتە سەر خوێندنەوە لەسەر ئاژانس، ئەو بزانێت بیری دامەزراندنی ئاژانس لە شەو و ڕۆژێک پەیدا نەبووە.

بیرهێنانەوەیەکی سەرپێیی و خێرا: ئەگەر کاغەز نەبووایە، ڕۆژنامەش نەدەبوو، ئەگەر ڕۆژنامە هەبووایە و نرخی کاغەز بەرز بووایە، تیراژی ڕۆژنامە زۆر نەدەبوو، بۆیە تا ڕۆژنامەکان تیراژیان بەرز نەبوو و بەنرخی هەرزان نەفرۆشران، بوونی ئاژانسەکانیش بۆ فرۆشتنی هەواڵ و دەنگوباس پێویست نەبوو. ئەگەر ئەوانەی سەردەوە هەر هەموویان هەبووان، ناميّری چاپی خێرا لە ساڵی ١٨١٤ بۆ یەکەم جار نەدۆزرابایەوە و لە ڕۆژنامەی (The Times) بەکار نەهاتبا، دیسان دامەزراندنی ئاژانسەکان پێویست نەدەبوو، چونکە تا ئەو کاتە ئامێرەکانی چاپ، هیچ جیاوازییان لەگەڵ سەردەمی یوهان گوتنبێرگ نەبوو. بەئامێری کۆن نەدەکرا تیراژی زۆر لە ماوەیەکی کەم چاپ بکرێت. هەموو ئەوانەی سەردەوە وەک زنجیرێکی نەپچڕاو، تەواوکەری یەکدین.

Preview sample - page 4 of 6 - Soran University Academic Digital Library

هەر لەم بەشە باسم لە هەندێک لە رۆژنامە گەورەکانی جیهان کردووە و لەگەڵ هەر هاوڵاتییەک چەند دانە رۆژنامەی لە وڵاتی خۆیان بەردەکەوێت. نەوەی سەردوە لەگەڵ زۆر بابەتی دیکەی سەرنج ڕاکێش، لەبەشی یەکەم باس کراوە و خوێنەر زانیاری ڕاست و دروستی لە سەریان دەست دەکەوێت.

نەم ناژانسانەی خواردوە لە بەشی دووەم باس کراون:

- ناژانسی نەسوشێیت پرێس/ نەمریکا
- ناژانسی یونایتد پرێس ئینتەرناشیۆنال/ نەمریکا
- ناژانسی ڕۆیتەرس/ بەریتانیا
- ناژانسی تاس/ ڕوسیا
- ناژانسی دی.پی.نەی/ نەڵمانیا
- ناژانسی فرانس پرێس/ فەرەنسا
- ناژانسی ئینتەرفاکس/ ڕوسیا
- ناژانسی ڕیا نۆڤەستی/ ڕوسیا
- ناژانسی نەنسا/ ئیتالیا
- ناژانسی نەنەدۆڵ/ تورکیا
- ناژانسی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست/ میسر
- ناژانسی ئیرنە/ ئێران
- ناژانسی پەیامنێر/ کوردستان

باس لە میژووی دروستبوونی هەموو نەو ناژانسانەی سەردوە کراون.

ناژانسی نەسوشێیت پرێس، ناژانسی یونایتد پرێس ئینتەرناشیۆنال لەگەڵ ناژانسی ڕۆیتەرس، سەرچاوەکەیان بەزمانی ئینگلیزی بوو، لەبەرنەوەی زمانی ئینگلیزی من، بەشی تێگەیشتنی (About Us)ی نەوانی بەتەواوی نەدەکرد، برای بەڕێزم کاک لوقمان لە وەرگێڕان و

Preview sample - page 5 of 6 - Soran University Academic Digital Library

تێگەیشتنی یارمەتی دام. ئاژانسی نەنەدۆڵ بەزمانی ئینگلیزی بوو، بەڵام لەم ئاژانسە، باشتر لە زمانی نووسینی ئەوان تێگەیشتم و پێویستم بەیارمەتی وەرگێڕان نەبوو.

ئاژانسی تاس، ئاژانسی فرانس پرێس، ئاژانسی ئینتەرفاکس لەگەڵ ئاژانسی ڕیا نۆڤەستی بەزمانی ڕوسی سوودم لێبیان وەرگرت.

ئاژانسی دی. پی. ئەی، ئاژانسی ئەنسا، ئاژانسی ڕۆژهەلاتی ناوەڕاست لەگەڵ ئاژانسی ئیرنە بەزمانی عەرەبی سوودم لێبیان وەرگرت و بۆ نووسینی هەیکەلی ئیداری ئاژانسی "تێ تێ" م وەک نموونە هێناوەتەوە، لێرە سوودم لە زمانی سوێدی وەرگرتووە.

ئەم کتێبەم بەو هیوایە نووسیوە، کە خوێندکارانی بەشی ڕاگەیاندنی پەیمانگای تەکنیکی هەولێر و سلێمانی لەگەڵ بەشی ڕاگەیاندنی کۆلێژی ئادابی هەولێر و سلێمانی بۆ خوێندن سوودی لێ وەربگرن. جگە لەوان سوودی بۆ هەموو ئەوکەسانەی دەیانەوێت بزانن، ئاژانس چییە؟ چۆن کارەکانی بەڕێوە دەچێت؟ چ بابەتێک لە ئاژانسەکان دەبێتە هەواڵ؟ لەگەڵ دەیان پرسیاری دیکەیش خوێندنەوەی سوودی زۆری بۆیان دەبێت.

ئەم پەرتووکە بۆ خوێندکارانی زانکۆ(*)، بۆ ڕۆژنامەنووسان لەگەڵ هەموو ئەوانەی ئارەزووی زانینیان لەسەر شێوەی کارکردنی ڕۆژنامەنووسانی دەرەوەی کوردستان بەگشتی و ئاژانسەکان بەتایبەتی هەیە، خوێندنەوەی سوودی دەبێت.

دکتۆر سەپان

٢٠٠٥.١٢.٢٥

(*) بەپەسندم زانی وەک سیستێمی خوێندنی ئەورووپییەکان منداڵ لە قۆناغی سەرەتایی تا کۆتایی ئامادەیی پێی بگوترێ قوتابی. دوای ئامادەیی (پەیمانگا یان زانکۆ) پێی بگوترێ خوێندکار، دوور لە هەموو مەبەستێکی سیاسی.

Preview sample - page 6 of 6 - Soran University Academic Digital Library